
SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO IN ANTIČNA KNJIŽEVNOST PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI

Članek analizira zastopanost slovenskega ljudskega slovstva ter antične književnosti pri pouku književnosti v tretjem triletju in v gimnaziji. Predlagana so nekatera doslej spregledana umetnostna besedila, ki bi jih bilo smiselno v šoli obravnavati medpredmetno (zlasti s poukom zgodovine), pojmi za interpretacijo, metode dela in oblike učenja. Tako osnovnošolski kakor gimnazijski učni načrt za slovenščino poudarjata medpredmetno povezovanje in razvijanje digitalne zmožnosti. Natančneje je predstavljena t. i. metoda obrnjenega učenja ter možnosti njene uporabe pri pouku književnosti.

Ključne besede: slovensko ljudsko slovstvo, antična književnost, pouk književnosti v tretjem triletju in v gimnaziji, metoda obrnjenega učenja, medpredmetno povezovanje

Članek je nastal v okviru ciljnega raziskovalnega projekta *Slovenska in evropska literarna dediščina – pravljice v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu od vrtca do srednje šole*. Projekt sofinancirata ARRS in MZŠŠ. Osrednji cilj prispevka je pregledati, ali sta slovenska in evropska literarna in slovstvena dediščina ustrezno umeščeni v učna gradiva in učne načrte za pouk slovenščine v tretjem triletju osnovne šole in v gimnaziji. Učni načrti¹ za pouk slovenščine v osnovni šoli (tretje triletje) (2008, 2018) in v gimnaziji (2011) bodo analizirani z vidika evropskega ljudskega in literarnega izročila s posebnim poudarkom na slovenski slovstveni dediščini in antični književnosti.

Predstavljeno bo nekaj v šoli spregledanih besedil slovenskega in evropskega slovstvenega izročila ter sodobne adaptacije literarnega izročila, ki so primerne za

¹ V nadaljevanju UN.

posamezno vzgojno-izobraževalno obdobje, ter nanizano nekaj možnosti za njihovo didaktizacijo. Izhajali bomo iz didaktičnih priporočil pionirke slovenske didaktike književnosti B. Krakar Vogel (2004) ter jih nadgradili z nekaterimi izvirnimi rešitvami (problemsko-ustvarjalni pouk in obrnjeno učenje). Ob posameznih besedilih bodo predstavljeni pojmi za interpretacijo ter priporočene učne metode in oblike dela.

Učni načrt za slovenščino (književnost) v osnovni šoli (tretje trileetje) (2008, 2018)

Učna načrta za slovenščino (književnost), med katerima je minilo desetletje, mdr. poudarjata razvijanje kulturne in medkulturne zmožnosti, pri čemer se zdi, da je pomemben poudarek zlasti v UN 2018, kjer beremo, da učenci umetnostna besedila spoznavajo v časovnem in kulturnem kontekstu in pri tem spoznavajo vlogo in pomen umetnostnih besedil v preteklosti in sedanjosti, torej jih obravnavajo tako iz diahrono kakor sinhrono perspektive. Primerjava obeh učnih načrtov v tretjem triletju z vidika ljudskega slovstva ne kaže posebnih razlik. V tretjem triletju preko obravnave obveznih in neobveznih književnih besedil razvijamo recepcijsko zmožnost, učenci se urijo v medbesedilnih primerjavah, vrednotenju ter primerjanju kanonske in trivialne/zabavne književnosti. Književne osebe med seboj ločujejo, presojujejo njihovo ravnanje in mišljenje, jih prepoznavajo, do njih vzpostavijo kritično distanco, se vživljajo vanje, prepoznavajo njihov socialni položaj, (psihološke in etične) motive za ravnanje. Prepoznavajo književni prostor in čas, dogajanje, motive, temo, sporočilo in snov, ločijo med avtorjem in pripovedovalcem (vsevednim), prepoznavajo komično perspektivo in spoznavajo različne književne zvrsti in vrste, npr. ep, balado, romanco, sonet; v 7. razredu basen, razlagalno in zgodovinsko pripovedko, bajko, bajeslovna bitja in junake; v 8. razredu roman ter v 9. razredu novelo (zgoščenost) in črtico (čustva). Ljudsko slovstvo je glede števila predpisanih besedil nabolj zastopano v 7. razredu (UN 2008). Ob njem razvijajo zmožnost pisanja, in sicer napišejo basen, bajko in pripovedko. V 8. razredu pa pišejo fantastično zgodbo (ljudsko pripovedko in antični mit).² Strokovni izrazi, vezani na ljudsko dediščino, ki jih spoznajo v 7. razredu, so lirski in epski pesem, basen, pripovedka in bajka, v 8. razredu 3- in 4-vrstičnica, balada, romanca, v 9. razredu pa prvoosebni pripovedovalec in lirski izpovedovalec. Usvojijo še druge literarnoteoretične pojme, ki se pojavljajo tudi v ljudskem slovstvu, npr. okrasni pridevnik, stopnjevanje, refren, primera, ritem, nagovor/ogovor, pretiravanje, inverzija ipd.

UN 2018 nima več seznama obveznih in neobveznih besedil, pač pa le obvezna besedila. Tako ostaja obvezno besedilo v 7. razredu ljudska balada *Pegam in*

² V 8. razredu pišejo še fabulativno pismo, fiktivni dnevnik in kratko realistično pripoved na podlagi časopisne novice. Pisanje razvijajo tudi ob dramskih besedilih, in sicer v 7. razredu dramtizirajo pripovedno in pesemsko besedilo ter napišejo krajše dramsko besedilo, v 8. razredu posnamejo kratko radijsko igro ter pišejo komične in dramske fragmente in prizore, v 9. razredu pa posnemajo slog dramskih besedil.

Lambergar (ljudska), v 8. in 9. razredu pa obveznih besedil s preučevanega področja ni. V UN 2008 so med predlaganimi navedena: v 7. razredu: *Gor čez izaro* (ljudska), Homerjeva *Odiseja* ter ljudska *Volkodlak*, ljudske *Ajda in Slovenci*, *Kralj Matjaž*, *Peter Klepec* ter antične *Dedal in Ikar* (Ovid), *Tezejev boj z Minotavri* (Petiška) in *Stvarjenje sveta*. V 8. razredu: ljudske *Galjot*, *Oblaki so rdeči in Vedomec*, v 9. razredu pa *Pesem nosačev žita*. Za domače branje je v 7. razredu predlagana zbirka *Stare grške bajke* (Petiška) (UN 2008).

Temeljna razlika med učnima načrtoma – z vidika analize – je v tem, da je po novem učnem načrtu ljudskega slovstva kot obveznega čtiva manj.³ UN 2018 v zadnjem triletnju uvaja novo didaktično priporočilo: poleg prevladujočega komunikacijskega pouka predlaga tudi problemsko-ustvarjalni pristop (Žbogar 2013a),⁴ v 8. in 9. razredu pa načela systemske didaktike književnosti (Blažič, Krakar Vogel 2013). Kot najprimernejša metoda se priporoča šolska interpretacija (UN 2018: 72). Posebej priporočene so medpredmetne povezave in digitalna pismenost, kar upoštevamo pri oblikovanju predlogov za didaktizacijo.

Učni načrt za slovenščino v gimnaziji (2008)

Antična književnost je dovolj obširno in podrobno predstavljena v gimnaziji tako z zgodovinskega in teoretskega vidika kakor z vidika predpisanih besedil (štiri obvezna, pri čemer je ena Sofoklejeva tragedija obvezno domače branje (*Kralj Ojdip oz. Antigona*).⁵ Tudi nabor prostoizbirnih predlogov za obravnavo antične književnosti je bogat:

Anakreon: Eros, z zlatimi kodri, Senca so osivela; Tibul: Elegija; Ovid: Metamorfoze; Horac: Epoda; Ovid: Metamorfoze; Homer: Odiseja; Longos: Dafnis in Hloa; Heliodor: Etiopske zgodbe; Petronij: Satirikon (Zgodba o efeški vdovi); Apulej: Zlati osel; Evripid: Medeja; Aristotel: Poetika; Plutarh: Vzporedni življenjepisi ter Petiška: Stare grške bajke; Schwab: Najlepše antične pripovedke; Harris: Pompeji; Strniša: Odisej; ekranizacije in umetniške upodobitve antičnih motivov. (UN 2008: 48.)

³ Letno največ 20 književnih besedil (UN 2018: 72): na prednosti kvalitete pred kvantiteto je opozorila raziskava o recepciji proze v gimnaziji (Žbogar 2003: 715–724).

⁴ Prim. pionirsko raziskavo Ane Skok Košuta iz leta 2010 z naslovom *Podobe drugačnosti v sodobni slovenski mladinski književnosti in osnovnošolski pouk književnosti: magistrsko delo*. Raziskava opozarja na nekatere pasti problemsko-ustvarjalnega pouka književnosti v zadnjem triletnju in nakuže na precejšnje težave, ki jih odpira raba omenjene metode na tej vzgojno-izobraževalni stopnji.

⁵ Raziskave s področja mladostniške recepcije književnih besedil kažejo, da mlade bralce privlačijo tabujske teme, smrt, predsodki, realistično prikazovanje medsebojnih odnosov (prim. Žbogar 2014: 554). S tega vidika so antične tragedije za mlade zanimivo branje. Ker se zdi, da v šolah manjkrat obravnavajo *Iliado* (morda zaradi kompleksnosti), sem didaktizaciji tega besedila nekaj več pozornosti posvetila v članku *Inter- in intrakulturna tujost antične književnosti v gimnaziji* (UN 2019).

Gimnazijski učni načrt namenja poseben razdelek tudi slovenskemu ljudskemu slovstvu (UN 2008: 22). Med prostoizbirnimi besedili so navedena naslednja besedila:

Tristo narodnih; Gda se dragi v Ameriko odpravlja; Desetnica; Kralj Matjaž in Alenčica; Pegam in Lambergar; Zlatorog, Izbrana zbirka ljudskih pripovedk iz zbirke Glasovi, na primer: Javorov hudič/Noč je moja, dan je tvoj/Zlati bogatin ... Tristo narodnih ter Kersnik: Rošlin in Verjanko; Miličinski: Pravljice; Zajc: Rožengruntar; J. Osvald: Puešle; Makarovič: Zeleni Jurij; Taufer: Vodenjaki; umetniške predelave motiva Lepe Vide. (UN 2008: 52.)

Podobno kot osnovnošolski tudi ta UN predvideva sistematično razvijanje digitalne zmožnosti pri pouku književnosti: »dokaže /jo/ s smiselno in vsestransko uporabo IKT pri iskanju literarnih informacij, pri aktualizaciji literarnih vsebin in nadgrajevanju ter poglobljanju pridobljenega književnega znanja« (UN 2008: 38). Digitalna zmožnost je poudarjena tudi ob medpredmetnih povezavah, in sicer je definirana kot »ena izmed ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja« (UN 2008: 39). Digitalne tehnologije pomagajo razvijati sporazumevalno zmožnost tudi kot »podpor/a/kritičnemu mišljenju, ustvarjalnosti in inovativnosti« (UN 2008: 39) ter jih pri pouku književnosti lahko smiselno uporabimo »za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter njihovo sistematično rabo pri tvorjenju informacij« (UN 2008: 39).

Temeljni cilj pouka književnosti v gimnaziji je vzgojiti kultiviranega bralca, bodočega izobraženca (UN 2008: 42): »/t/o je bralec, ki v svoje razmišljanje o bralnem doživetju vključuje medbesedilno izkušnost, poznavanje literarnih pojavov in splošno kulturno razgledanost« (UN 2008: 42). Gimnazijec naj bi razumel, da je književnost »del kulturnega dogajanja v času, nacionalnem in mednacionalnem prostoru« (UN 2008: 42), torej »pojavnost, ki sooblikuje vrednostni sistem posameznika in družbe« (UN 2008: 42).⁶

Primerjava osnovnošolskega in gimnazijskega učnega načrta za slovenščino z vidika naše analize torej mdr. kaže, da sta slovensko ljudsko slovstvo ter antična literatura bolj številčno zastopana v gimnaziji, tudi sistematičnost obravnavanih obdobij je z vidika literarne zgodovine in teorije večja (to je seveda razumljivo, posebej, če upoštevamo cilje gimnazijskega pouka književnosti). Kljub temu pa predlagamo nekaj dodatnih prostoizbirnih vsebin in načinov didaktizacije le-teh, saj se zdi, da utegnejo biti te vsebine današnjemu mlademu bralcu tuje, nezanimive, recepcijsko oddaljene.

⁶ O pomenu, načinih in ciljih kulturnih in medkulturnih povezav pri pouku književnosti se je obširno razpravljalo na Slavističnem kongresu leta 2015 (predsedujoča Boža Krakar Vogel je o temi že pred tem večkrat poglobljeno razpravljala, prim. npr. Krakar Vogel 2011: 271–277, tudi Žbogar 2015: 764–775, Žbogar 2013b: 228–233).

Književne vsebine – nekaj dodatnih predlogov za prostoizbirno obravnavo

Tako za tretje triletnje predlagamo v obravnavo naslednje pripovedke:⁷ *Erazem Predjamski* (zgodovinska pripovedka, primerjava z odlomkom iz Malavaševičeve povesti Erazem Predjamski),⁸ *Beli konj na Vršacu* (bajeslovne živali v ljudskem slovstvu, npr. bel gams, jelen, konj; zlatorog; košuta), *Dežela izobilja, Kako je Ribničan iz svoje ajde čebele prepodil, Slovensko bi radi znali* (humor v slovenski ljudski pripovedi).

Za obravnavo v gimnaziji svetujemo kratko zgodbo *Vstajanje z levo* (Maja Novak: *Zverjad*): ob tem bi ponovili pojem pravljica, usvojili pojem postmodernistična adaptacija pravljice ter virtualni pripovedovalec; družinsko balado *Rošlin in Verjanko* (in njene postmodernistične adaptacije iz zbirke *Rošlin in Verjanko ali dolgo odlagani opravek slovenstva*, ur. Vlado Žabot, posebej npr. Frančičeva Verjank in Rošlinčič);⁹ kratko zgodbo *Zgodba o čudaku Juriju in njegovi muhi* (Lojze Kovačič: *Zgodbe s panjskih končnic*):¹⁰ ironija, groteska, fantastika, okvirna in vložena pripoved, navezava na ljudsko slovstvo, cikličnost in medbesedilne navezave na »igro Danse macabre – Mrtvaški ples, kjer se prolog ravno tako navezuje na likovno predlogo« (Koron 2006: 155), elementi ljudske likovne prakse poslikavanja panjskih končnic; in antične pripovedke *Prometej*,¹¹ *Evropa in Orfej in Evridika* (Gustav Schwab: *Najlepše antične pripovedke*).

Slednjo bi bilo ob povezavi s poukom zgodovine mogoče obravnavati tudi v osnovni šoli (UN 2011: 11–12), saj je Stara Grčija kot obvezna tema predpisana v 7. razredu, v okviru katere učenci:

naštejejo obdobja starogrške zgodovine, pojasnijo značilnosti kretsko-mikenskega obdobja kot temelja starogrške civilizacije; opišejo glavne značilnosti atenske in spartanske mestne države, primerjajo podobnosti in razlike atenske in spartanske družbe; pojasnijo značilnosti prve demokratične vladavine; sklepajo o pomenu atenske demokracije za današnje evropske demokracije, utemeljijo trditev, da postavi obdobje klasične Grčije temelje evropske misli; pojasnijo glavne značilnosti grško-perzijskih in peloponeških vojn; analizirajo vzroke za širjenje grške kulture v sredozemskem prostoru, opišejo značilnosti in dosežke helenistične kulture (krepeko označila možne medpredmetne povezave A. Ž.).

Medpredmetnih povezav je v šolski praksi še vedno bistveno premalo, slovenski pouk ne glede na didaktična izhodišča v praksi ostaja na ravni memoriranja podatkov,

⁷ Vse iz zbirke založbe Didakta, ki sta jo v večini primerov uredila bodisi posamično bodisi v tandemu Monika Kropelj Telban in Roberto Dapit.

⁸ Dodatna literatura še npr. *Erazem in Predjama v pripovedi in resnici* (Malavašič, Habe, Kunaver 1997).

⁹ Lahko tudi omemba oz. primerjava s katero od Prešernovih predelav te balade. Motiv krvnega maščevanja: primerjava z antičnim motivom o Orestu, lahko tudi s Hamletom.

¹⁰ Izvrsten vir o tej zbirki je članek Alenke Koron (2006: 149–160).

¹¹ Ob navezavi na Prešernovo *Pevcu*.

ki pa jih je z vsakim posodobljenim učnim načrtom in vsako šolsko reformo več.¹² Tako bi se ob medpredmetni povezavi med poukom slovenščine (književnosti) in zgodovine lahko poučili o grško-trojanski vojni (Ahilova jeza zaradi izgube ljubice Briseide in smrti prijatelja Patroklosa – preko zgoščene obnove Iliade) in povodih zanjo (lepa Helena), načinu bojevanja (trojanski konj in Odisejeva zvičajnost), antičnih bogovih (vpletanje boginj Atene, Here in Afrodite v zemeljsko življenje), politiezmu (analogije med grškimi in rimskimi bogovi). Medpredmetno navezavo bi bilo smiselno vzpostaviti tudi ob obravnavi antične pripovedke o Evropi, npr. s poukom geografije (Jupitrov satelit Evropa, geografska zamejitev Evrope v korelaciji z mitično lokacijo), zgodovine (npr. šempetrski grb, Posavski muzej Brežice) in umetnostne zgodovine (npr. upodobitve Evrope italijanskih baročnih slikarjev, pa tudi Rubensa, Rembrandta in Moreauja, upodobitev na evrskem kovancu). Prav tako bi bile smiselne medpredmetne povezave ob obravnavi antične pripovedke *Orfej in Evridika*, in sicer tako znotrajpredmetne, saj orfejev mit lahko dodatno razložimo ob obravnavi 7. soneta Prešernovega *Sonetnega venca*, pa tudi ob navezavi na Rilkejeve *Soneti na Orfeja* (prim. razpravo Irene Samide (2009): *Orfejev spev in Evridikine metamorfoze*). Ljudska pesem *Godec pred peklom* prav tako vgrajuje omenjeni motiv. Pri glasbi bi namenili vsaj eno uro poslušanju upodobitve tega motiva pri Monteverdiju, Glucku, Haydnu in Stravinskem (prim. radijsko oddajo *Orfejev mit v glasbi* na <https://ars.rtvsllo.si/2018/06/mediteran-15/>). Pri umetnostni zgodovini bi omenili npr. kiparski upodobitvi (Rodin in Kunaver), odveč ne bi bila omemba Orfejevega spomenika na Ptuj. Ob pripovedki Prometej bi ponovili znanje o grških bogovih (npr. Zevs, Atena, Hefajst, Afrodita, Hermes) ter pojasnili pojem Pandorina skrinjica. Diskusijo bi lahko zasnovali ob motivnih elementih iz pripovedke, npr. o pomenu, vlogi in funkciji upanja/znanja v življenju (ob medpredmetni povezavi s psihologijo), ali ob citatu ter medpredmetni povezavi s filozofijo: »kar je usoda odločila, /.../, mora prenašati tisti, ki se je naučil spoznavati nepremagljivo moč nujnosti« (UN 2017: 62). Pripovedka je nabita s simboliko, raziskali bi lahko zlasti pomenske evokacije skrinjice, orla in jeter.

Metode dela in oblike učenja

Ena izmed metod, ki združuje digitalno tehnologijo, individualno delo in sodelovalno učenje, je metoda obrnjenega učenja (tudi zvrnjenega učenja/obrnjene učilnice – *flipped learning/flipped classroom*). Metodo so začeli razvijati v ZDA v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, uporabljali so jo tako v osnovnih kot v srednjih šolah, spričo njene popularnosti pa so jo začeli uporabljati tudi v visokošolskih programih.¹³ Ideja kratkih posnetih predavanj iz MOOCs se je razvila v metodo obrnjenega učenja (*flipped classroom*), pri katerem samostojno učenje z ogledom kratkih posnetkov

¹² Model waldorfske pedagogike, ki udejanja medpredmetne povezave in skrbi tudi za povezavo med gibanjem, ustvarjanjem in učenjem, kar omogoča bolj celostno učenje, je zanimiv zgled udejanjanja osmišljenih medpredmetnih povezav.

¹³ Univerza v Ljubljani je serijo usposabljanj za visokošolske učitelje na to temo izvedla v študijskem letu 2015/2016.

poteka izven šolskega prostora (in časa), učne ure pa so namenjene raziskovanju, sodelovalnemu delu, projektnemu delu, reševanju problemov, diskusiji ... Metoda obrnjenega učenja je posebej primerna za učence, ki pri pouku večkrat manjkajo. Nova učna snov ni predstavljena pri rednem pouku v razredu, pač pa je v obliki kratkega, največ 7-minutnega video posnetka učencem posredovana kot domača naloga (torej se učenec z novo snovjo najprej sreča preko individualnega dela). Pri učni uri učenci znanje o snovi poglobljajo preko reševanja vaj in nalog, to delo običajno poteka v skupini. Video posnetek, v katerem se učenci najprej seznanijo z novo učno vsebino, učitelj pripravi ob pomoči ustreznih za te namene pripravljenih aplikacij (npr. *Zaption*, *WordPress*)¹⁴ ter uporabi računalniška orodja in kombinirane grafično-besedilne prezentacije in/ali video klipe (npr. *SlideShare*). Učitelj posnetek,¹⁵ ki je lahko opremljen tudi z različnimi zvočnimi posnetki, spletnimi viri in literaturo¹⁶ naloži v spletno učilnico oz. na *Youtube*, o tem seznaní učence ter jim sporoči, do kdaj se morajo v skladu z navodili na posnetku pripraviti. Prednost je, da si učenci lahko posnetek ogledajo, kadar njim časovno ustreza, lahko si ga ogledajo večkrat, prevrtijo le določen segment, ga ustavijo ipd. Učenec si tako lahko vnaprej pripravi vprašanja v zvezi z novo snovjo ali se mu porodijo ideje za razširitve obravnavane teme. Med šolsko obravnavo učitelj preko vnaprej pripravljenih vaj in nalog za delo v skupini presodi, katera področja bi bilo treba dodatno razložiti oz. poglobliti.¹⁷ Metoda se pri pouku književnosti zdi uporabna le za obravnavo določenih učnih vsebin. Tudi ta metoda ima namreč določene pasti in pomanjkljivosti, hkrati se velja pred uporabo te metode poučiti o obstoječih izkušnjah s to metodo (prim. bloge *Flipped Learning*, *My Flipped Classroom*, *Flipdteaching*).

Tradicionalna pedagoška paradigma je tako obrnjena, čas, ki ga učitelj in učenci preživijo skupaj v razredu je izkoriščen za reševanje problemov, delo v skupini, diskusije, sodelovalno delo ... Obrnjeno učenje odlikujejo predvsem fleksibilno okolje (tako prostorsko kot časovno), kultura učenja, ki temelji na učenca osredinjeni pedagogiki, diferenciranje učnih vsebin (glede na to, kaj razloži učitelj in kaj lahko učenci raziščejo sami), formativno spremljanje napredka učencev in učiteljeva sprotne samoevalvacija in refleksija lastnega dela.

Druga metoda, ki jo priporoča tudi UN 2018, je metoda problemskega učenja (*problem-based learning*). Pri nas jo je pod imenom problemski pouk že v devetdesetih letih priporočal Zoran Božič (prim. članka o problemskem pouku 1993a, 1993b).

¹⁴ Koristen spletni vir za raziskovanje ljudskega slovstva je tudi digitalna baza slovenskih arhivskih folklornih ugank na www.folklore.ee/Slovenianriddles/otsing, ki jo je v okviru evropskega projekta (spremna beseda in iskalnik sta zato v angleščini, uganke pa v slovenščini) postavila Saša Babič. Spletni obrazec za zbiranje živeče folklorne med učenci in dijaki pa lahko učenci posredujejo na http://folklore.ee/kp/2017_18/slovenian/.

¹⁵ Spletni orodji za kreiranje video učne ure: <https://www.zaption.com/lessons>, <https://video.arnes.si/>.

¹⁶ Navodila za kreiranje video učne ure: <https://www.knewton.com/resources/blog/teacher-tools/how-to-make-an-interactive-lesson-using-youtube/>, <http://www.labnol.org/internet/khan-academy-style-videos/19875/>.

¹⁷ Npr. Infodrom – televizijska oddaja za mlade je poročala o pozitivnih izkušnjah slovenskih učencev s to metodo (prim. <https://www.youtube.com/watch?v=oS5wkb0275A>).

Žbogar (2013a) navaja, da so problemsko-ustvarjalne metode dela razlaga, pogovor, diskusija, ustvarjalne dejavnosti, reševanje književnih problemov, pojasnjuje pa tudi problemsko-ustvarjalno metodo dela. Preko omenjenih metod dela učenec lahko bolje razume prebrano književno besedilo, posledično ga je sposoben primerjati z drugimi besedili, reševati probleme v zvezi s besedilom, ga interpretirati na različne načine, ga razporejati v kontekst, povezovati in razlagati z različnih zornih kotov. Če besedilo razume, potem je sposoben dokazovati višje kognitivne spretnosti, kot so induktivno in deduktivno sklepanje, analiziranje, utemeljevanje (z zunaj- in znotrajliterarnimi argumenti), reševanje problemov, predvidevanje, postavljanje hipotez, načrtovanje, preizkušanje, sintetiziranje spoznanj ter posploševanje in vrednotenje.

Obe metodi bi bilo mogoče sintezno uporabiti ob projektni obravnavi antike v 1. letniku gimnazije ob medpredmetni povezavi zgodovine, slovenščine, glasbe in geografije. Projekt bi izpeljali v okviru rednega pouka v dveh tednih, pri čemer bi učenci okvirna navodila za posamezni predmet prejeli v obliki video posnetka, naloženega v spletni učilnici. Tako bi učitelj slovenščine posnetek lahko opremil s skeniranimi antičnimi pripovedkami ter ob posameznem besedilu nanizal pojme za interpretacijo Evropa: simbolika bika, (razlagalna) pripovedka; Orfej in Evridika: orfejski mit, primerjava z Rilkejevimi Soneti na Orfeja; Prometej: Pandorina skrinjica, prinašalci znanja, stvarjenje človeka, v njem definiral pojma mit in mitologija (Kos 2009: 242) ter antiko literarnozgodovinsko umestil. V nadaljevanju bi naštetim možnostim skupinskega dela pripel podrobnejša navodila in kriterije uspešnosti. Delo bi potekalo v skupinah po največ pet učencev, pri čemer bi tri skupine raziskale in predstavile v govornem nastopu (ob podpori PPT projekcije) vsakega od že navedenih književnih problemov (npr. v skupinah po tri), ostali pa bi pripravili uprizoritev ene izmed pripovedk, pri čemer bi si razdelili vloge scenografa, dramaturga, kostumografa, IKT asistenta, režiserja in igralcev. Pri pouku glasbe bi izbrali glasbeno spremljavo uprizoritve. Razvijanje ustvarjalnosti in problemskosti ob navedenih oblikah in metodah dela bi sklenili z zaključnim projektnim zborom vseh paralelek, na katerem bi predstavili rezultate dela. Okrogla miza o vrednotah, kulturno- in duhovnozgodovinskih spoznanjih antične dobe za današnji čas bi sintezno strnila spoznanja in reflektivno evalvirala ta medpredmetni projekt.

Sklep

Pregled zastopanosti slovenskega ljudskega slovstva ter antične književnosti pri pouku književnosti v tretjem triletju in v gimnaziji je pokazal, da sta obe področji sicer relativno dobro zastopani, da pa je v šolski praksi še vedno premalo poudarka na medpredmetnem povezovanju. Oba učna načrta poudarjata razvijanje digitalne zmožnosti, kar je po pričevanjih učiteljev pri pouku književnosti pogosto umetno pripeto in premalo didaktično osmišljeno. Predlagana so nekatera doslej spregledana umetnostna besedila, ki bi jih bilo smiselno v šoli obravnavati medpredmetno, pojmi za interpretacijo, metode dela in oblike učenja. Opisana je metoda obrnjenega učenja ter nakazane možnosti njene uporabe pri medpredmetnem projektu na temo antike.

Viri

- Kovačič, Lojze, 1993: *Zgodbe s panjskih končnic*. Zgodba o čudaku Juriju in njegovi muhi. Ljubljana: Mladinska knjiga. 12–16.
- Kropej Telban, Monika, 2015: *Smeh je pol zdravja: navihane in šaljive slovenske ljudske pripovedi*. Kako je Ribničan iz svoje ajde čebele prepodil. Radovljica: Didakta. 18.
- Kropej Telban, Monika, 2015: *Smeh je pol zdravja: navihane in šaljive slovenske ljudske pripovedi*. Slovensko bi radi znali. Radovljica: Didakta. 64.
- Kropej, Monika, in Dapit, Roberto, 2004: *Zlatorogovi čudežni vrtovi. Slovenske pripovedi o zmajih, belih gamsih, zlatih pticah in drugih bajnih živalih*. Beli konj na Vršacu. Radovljica: Didakta. 22.
- Kropej, Monika, in Dapit, Roberto, 2014: *Stoji, stoji tam beli grad: slovenske ljudske pripovedi o naseljih, naravnih znamenitostih, cerkvah in gradovih*. Erazem Predjamski. Radovljica: Didakta. 68–70.
- Novak, Maja, 1996: *Zverjad*. Vstajanje z levo. Ljubljana: Cankarjeva založba. 5.
- Schwab, Gustav, 2017: *Najlepše antične pripovedke*. Evropa. Ljubljana: Mladinska knjiga. 76–80.
- Schwab, Gustav, 2017: *Najlepše antične pripovedke*. Orfej in Evridika. Ljubljana: Mladinska knjiga. 150–153.
- Schwab, Gustav, 2017: *Najlepše antične pripovedke*. Prometej. Ljubljana: Mladinska knjiga. 59–63.
- Šmitek, Zmago, 2007: *Videnja pokrajine: naravni in namišljeni prostori v slovenskem ljudskem izročilu*. Dežela izobilja. Radovljica: Didakta. 36.
- Žabot, Vlado (ur.), 1987: *Rošlin in Verjanko ali Dolgo odlagani opravke slovenstva*. Verjank in Rošlinič. Ljubljana: Književna mladina Slovenije. 41.

Spletni viri

- Infodrom*: <<https://www.youtube.com/watch?v=oS5wkb0275A>>. (Dostop 15. 3. 2019.)
- Navodila za kreiranje video učne ure*: <<https://www.knewton.com/resources/blog/teacher-tools/how-to-make-an-interactive-lesson-using-youtube/>, <http://www.labnol.org/internet/khan-academy-style-videos/19875/>>. (Dostop 15. 3. 2019.)
- Orfejev mit v glasbi*: <<https://ars.rtvsl.si/2018/06/mediteran-15/>>. (Dostop 15. 3. 2019.)
- Spletno orodje za kreiranje video učne ure*: <<https://video.arnes.si/>>. (Dostop 16. 2. 2019.)
- Spletno orodje za kreiranje video učne ure*: <<https://www.zaption.com/lessons/>>. (Dostop 14. 2. 2019.)

Literatura

- Blažič, Milena Mileva, in Krakar Vogel, Boža, 2013: *Sistemska didaktika književnosti*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

- Božič, Zoran, 1993a: Od reproduktivnega pouka književnosti k problemskemu. *Šolski razgledi* 44/19. 8–9.
- Božič, Zoran, 1993b: Problemski pouk književnosti. *Jezik in slovstvo* 39/2–3. 79–89.
- Koron, Alenka, 2006: Intertekstualnost, rewriting in samocitiranje: Zgodbe s panjskih končnic Lojzeta Kovačiča. Novak Popov, Irena (ur.): *Slovenska kratka pripovedna proza. Obdobja* 23. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 149–161.
- Kos, Janko (ur.), 2009: *Literatura: leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Krakar Vogel, Boža, 2004: *Poglavja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS.
- Krakar Vogel, Boža, 2011: Razvijanje kulturne zmožnosti pri pouku slovenščine. Kranjc, Simona (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki. Obdobja* 30. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 271–277.
- Kunaver, Dušan, idr., 2011: *Učni načrt za zgodovino v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Malavašič, France, Habe, France, in Kunaver, Dušica, 1997: *Erazem in Predjama v pripovedi in resnici*. Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
- Poznanovič Jezeršek, Mojca, idr., 2008: *Učni načrt za slovenščino v gimnaziji: splošna, klasična in strokovna gimnazija*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Poznanovič Jezeršek, Mojca, idr., 2011: *Učni načrt za slovenščino v osnovni šoli. Posodobljena izdaja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Poznanovič Jezeršek, Mojca, idr., 2018: *Učni načrt za slovenščino v osnovni šoli. Posodobljena izdaja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
- Samide, Irena, 2009: Orfejev spev in Evridikine metamorfoze. *Jezik in slovstvo* 54/1. 13–23.
- Skok Košuta, Ana, 2010: *Podobe drugačnosti v sodobni slovenski mladinski književnosti in osnovnošolski pouk književnosti: magistrsko delo*. Mentorica Alenka Žbogar. Ljubljana: [Ana Košuta Skok].
- Žbogar, Alenka, 2003: Roman v gimnaziji. Hladnik, Miran (ur.): *Slovenski roman. Obdobja* 21. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 715–724.
- Žbogar, Alenka, 2013a: *Iz didaktike slovenščine*. Ljubljana: Slavistično društvo.
- Žbogar, Alenka, 2013b: Kulturne in medkulturne zmožnosti pri pouku književnosti. Krakar-Vogel, Boža (ur.): *Slavistika v regijah – Nova Gorica: zbornik Slavističnega društva Slovenije* 2. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 228–233.
- Žbogar, Alenka, 2014: Literarno branje in mladostniki. Žbogar, Alenka (ur.): *Recepcija slovenske književnosti. Obdobja* 33. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 551–557.
- Žbogar, Alenka, 2015: Slovenian high school literature instruction in the light of developing cultural competence. Radosavljevič, Duško (ur.). *V Mednarodni naučni skup »Vrednosti i identitet«, 13–14. november 2015., Novi Sad*. Novi Sad: Fakultet za pravne i poslovne studije »Dr Lazar Vrkatić«. 2. zv. 764–775.
- Žbogar, Alenka, 2018: Intra- in interkulturna tujost antične književnosti v gimnaziji. *Didactica Slovenica/Pedagoška obzorja* 33/3–4. 81–93.